साधकतमं करणम् । ४२ ।

क्रियाप्रसिद्धौ यत्प्रकृष्टोपकारकं विवक्षितं तत्साधकतमं कारकं करणसंज्ञं भवति । दात्रेण लुनाति । परशुना छिनत्ति । तमब्ग्रहणं किम् । गङ्गायां घोषः । कूपे गर्गकुलम् । करणप्रदेशाः कर्तृकरणयोस्तृतीयेत्येवमादयः (२ । ३ । १८) ।

5 दिवः कर्म च । ४३ ।

पूर्वेण करणसंज्ञायां प्राप्तायां कर्मसंज्ञा विधीयते । दिवः साधकतमं यत्कारकं तत्कर्मसंज्ञं भवति । चकारात्करणसंज्ञं च । अक्षान्दीव्यति । अक्षैर्दीव्यति ।

परिक्रयणे संप्रदानमन्यतरस्याम् । ४४ ।

साधकतममिति वर्तते । पूर्वेण करणसंज्ञायां प्राप्तायां संप्रदानसंज्ञा पक्षे विधीयते ।
10 परिक्रयणे साधकतमं कारकमन्यतरस्यां संप्रदानसंज्ञं भवति । परिक्रयणं नियतकालं वेतनादिना स्वीकरणं नात्यन्तिकः क्रय एव । शताय परिक्रीतो ऽनुब्रूहि । शतेन परिक्रीतो ऽनुब्रूहि ।

आधारो ऽधिकरणम् । ४५ ।

आधियन्ते ऽस्मिन्क्रिया इत्याधारः । कर्तृकर्मणोः क्रियाश्रयभूतयोर्धारणक्रियां प्रति
15 य आधारस्तत्कारकमधिकरणसंज्ञं भवति । कटे आस्ते । कटे शेते । स्थाल्यां पचति । अधिकरणप्रदेशाः सप्तम्यधिकरणे चेत्येवमादयः (२ । ३ । ३६) ।

अधिशीङ्स्थासां कर्म । ४६ ।

पूर्वेणाधिकरणसंज्ञायां प्राप्तायां कर्मसंज्ञा विधीयते । अधिपूर्वाणां शीङ् स्था आस् इत्येतेषामाधारो यस्तत्कारकं कर्मसंज्ञं भवति । ग्राममधिशेते । ग्राममधितिष्ठति । पर्वत-
20 मध्यास्ते ।

अभिनिविशश्च । ४७ ।

अभिनिपूर्वस्य विशतेराधारो यस्तत्कारकं कर्मसंज्ञं भवति । ग्राममभिनिविशते । कथं कल्याणे ऽभिनिवेशः । पापे ऽभिनिवेशः । या या संज्ञा यस्मिन्यस्मिन्संज्ञिन्यभिनिविशत इति । अन्यतरस्यामिति वर्तते परिक्रयणे संप्रदानमन्यतरस्यामित्यतः (४४) । सा च व्यव-
25 स्थितविभाषा विज्ञायते ।

उपान्वध्याङ्वसः । ४८ ।

उप अनु अधि आङ् इत्येवंपूर्वस्य वसतेराधारो यस्तत्कारकं कर्मसंज्ञं भवति । ग्राममुपवसति सेना । पर्वतमुपवसति । ग्राममनुवसति । ग्राममधिवसति । ग्राममावसति । वसेरश्यर्थस्य प्रतिषेधो वक्तव्यः (ein Vârttika) । ग्राम (d. i. ग्रामे) उपवसति । भोजननिवृ-
30 त्तिं करोतीत्यर्थः ।

कर्तुरीप्सिततमं कर्म । ४९ ।

कर्तुः क्रियया यदाप्तुमिष्टतमं तत्कारकं कर्मसंज्ञं भवति । कटं करोति । ग्रामं गच्छति । कर्तुरिति किम् । माषेष्वश्वं बध्नाति । कर्मणा ईप्सिता माषा न कर्तुः । तमब्ग्रहणं किम् ।